

České banky se nebojí inovovat a slouží jako inspirace Švýcarům i Němcům

– Jan Beránek – FOTO – Honza Mudra

Odpůrci snah o regulaci umělé inteligence argumentují i tím, že příliš přísná legislativní pravidla mohou omezit konkurenceschopnost Evropy. Štěpánka Havlíková, advokátka a expertka na IT právo v advokátní kanceláři Dentons, to popisuje jako do značné míry hodnotovou otázku. „V Evropské unii klademe důraz na ochranu základních práv, demokracie a transparentnosti, a právě to je klíčovým důvodem, proč regulaci zavádíme,“ říká akademička. Dobrý legislativní rámec vidí jako možnou inspiraci pro ostatní svět a jako posílení důvěryhodnosti evropského trhu.

Co vás přivedlo k tomu, zvolit si IT právo, respektive právo moderních technologií jako svou primární právní specializaci?

Upřímná zvědavost. Vždycky mi tato oblast přišla nesmírně zajímavá a bavila mě zejména její neustálá dynamika a vývoj. A to platí po celou dobu mé advokátní praxe. Každý rok se objevují zcela nové projekty, nové technologie a – zčásti spíše bohužel než bohudík – stále nová a nová regulace. Co se týká mého zaměření na umělou inteligenci, láká mě především možnost být u zrodu něčeho nového. Věřím, že současné vnímání umělé inteligence je podobné tomu, jak jsme před dvaceti lety vnímali internet. Myslím, že za dvacet let budeme na dnešní ChatGPT vzpomínat podobně, jako dnes vzpomínáme na dobu, kdy se nám na starém obrovském monitoru poprvé pomalu načítala webová stránka.

Přijetí Aktu o AI v EU provázela intenzivní politická diskuse.

A už se vedou debaty o tom, zda některá ustanovení nezjednodušit.

V současnosti působíte ve společnosti Meta, která provozuje různé sociální sítě jako Facebook či Instagram. Jaká jsou specifika práce pro nadnárodního technologického giganta?

Působím tam v rámci takzvaného secondmentu. Jsem sice pořád v Dentons, ale momentálně se naplno věnuji práci pro Metu. V AI týmu se denně zabýváme těmi nejaktuálnějšími a často i velmi komplexními právními otázkami. Jde o mimořádně dynamické prostředí, kde se pracuje velmi rychle a efektivně. Současně je samozřejmě velmi inspirativní být v kontaktu i s produktovými týmy z USA, které vyvíjejí AI modely.

Podílíte se i na implementaci umělé inteligence v bankovním sektoru. Jaké požadavky bankovní domy nejčastěji mají?

V pražské kanceláři Dentons jsme radili mnoha klientům z různých sektorů s implementací nástrojů umělé inteligence. Nejvíce řeší požadavky aktuální legislativy, jako je například GDPR či duševní vlastnictví, ale i přípravu na novou unijní regulaci, takzvaný Akt o umělé inteligenci. Mimo jiné šlo i o projekty právě pro banky. Na nich je zajímavé a specifické to, že jako regulované subjekty kladou obrovský důraz na compliance a AI governance, a jsou tedy v přední linii příprav na budoucí regulaci. Zejména u bank vidíme silný důraz na zabezpečení dat. V současnosti na trhu pozorujeme dvě hlavní technická řešení, která umožňují zajistit potřebnou úroveň zabezpečení při implementaci umělé inteligence. Některé instituce volí nasazení AI modelů na vlastní infrastrukturu, zatímco jiné využívají služby Microsoft Azure AI pro zabezpečení cloudové infrastruktury od Microsoftu. Očekáváme, že podobný systematický přístup a implementační projekty čekají i klienty z ostatních sektorů, a to nejspíše v příštím roce, kdy má nový AI Act vstoupit plně v účinnost.

Jak si české banky v této oblasti stojí ve srovnání se zahraničím?

Před pár týdny jsem byla v Dublinu na celoevropské konferenci zaměřené právě na AI governance, kde byla jedním

Štěpánka Havlíková

je seniorní advokátkou v pražské kanceláři Dentons a současně externí doktorandkou na Ústavu práva a technologií na Masarykově univerzitě. Zaměřuje se na IT právo, duševní vlastnictví, ochranu osobních údajů a softwarové smlouvy. V současné době působí v rámci klientského secondmentu v AI týmu společnosti Meta Platforms. V disertaci se věnuje web scrapingu a využití veřejně dostupných dat k trénování AI. Letos byla oceněna jako Rising Star of the Year mezinárodním žebříčkem IP Stars od organizace Managing IP a současně byla oceněna publikací Legal 500 jako Leading Associate v oblasti TMT v České republice.

z velkých témat právě implementace nástrojů umělé inteligence finančními institucemi. Zaujalo mě, že české banky jsou v tomto ohledu často napřed, například oproti bankám ve Švýcarsku nebo Německu. A že švýcarské banky nyní přijímají velmi podobná řešení a opatření, jaká zvolily české banky. Naši klienti se totiž nebojí inovovat. Největší iniciativa pochází od těch, kteří nemají z nových technologií obavy a chtějí je využívat.

Nemůže přijatá a chystaná regulace umělé inteligence omezit konkurenceschopnost Evropy proti méně regulovaným trhům?

Je pravda, že režim v Evropské unii je výrazně přísnější než jinde. Současně se ale často zmiňuje paralela s GDPR – i tehdy se objevovaly obavy z oslabení konkurenceschopnosti, ale nakonec jsme viděli, že mnoho států mimo EU převzalo obdobná pravidla a Evropa se stala globálním tvůrcem standardu v oblasti ochrany osobních údajů. V oblasti umělé inteligence tento trend zatím nevidíme. Naopak, jsou státy, které již implementovaly výrazně liberálnější postoj, například Japonsko. Zároveň je třeba si uvědomit, že regulace umělé inteligence je do značné míry hodnotovou otázkou. V Evropské unii klademe důraz na ochranu základních práv, demokracie a transparentnosti, a právě to je klíčovým důvodem, proč regulaci zavádíme a proč asi vždycy budeme mít o něco přísnější regulaci než třeba Čína nebo USA. Na druhou stranu je třeba říci, že přijetí Aktu o umělé

inteligenci v EU provázela velmi intenzivní politická diskuse. Až do poslední chvíle nebylo jisté, zda vůbec projde. Už nyní se navíc na evropské úrovni vedou debaty o tom, zda některá jeho ustanovení nezjednoduší, nezmírní nebo případně neodložit jejich účinnost.

Regulaci umělé inteligence se věnujete v právní praxi i na akademické půdě. Doplní se tyto dva pohledy, nebo se setkáváte s rozporů mezi praktickým a teoretickým pojetím?

Pro mě osobně se velmi úzce prolínají. Vedle práce v advokacii studuji v doktorském programu na Masarykově univerzitě, konkrétně na Ústavu práva a technologií, a jako externistka přednáším na Fakultě informačních technologií ČVUT i Právnické fakultě UK. Moje disertační práce je zaměřena na web scraping a využití veřejně dostupných dat z pohledu autorského práva. Doktorské studium mi umožňuje získávat kvalitní know-how, které pak mohu využít i ve své právní praxi. Například i k současnému secondmentu mi napomohlo právě PhD studium – díky mé disertaci si mě všimli v Metě a naši partneři v Londýně mě doporučili. A naopak zkušenosti z advokacie mi pomáhají zaměřit se v akademické oblasti na témata s praktickým dopadem. Například letos v březnu mi vyšel článek v mezinárodním impaktovaném časopise, kde se věnuji evropské legislativě zaměřené na text a data mining. Mohla by být klíčovým právním předpisem ve sporech o porušení autorských práv při trénování AI.

Zaměřuji se právě na technické aspekty, díky kterým ta legislativa zatím úplně nefunguje.

Platí toto propojení i v obecné rovině?

Stále platí, že akademická sféra je trochu vzdálená od sféry komerční. Na jednu stranu je to logické, na stranu druhou je škoda, že se tyto dva světy více nepotkávají. Například na akademických konferencích jsou často zastoupeni nejvíce akademici a na těch byznysových zase lidé z praxe. Ale nejde úplně generalizovat. Například pokud bych měla mluvit o IT právu, na Právnické fakultě Masarykovy univerzity funguje Institut práva a technologií, který vede docent Myška, a působí zde další skvělí akademici jako profesor Polčák či docent Koukal. A na Právnické fakultě Univerzity Karlovy je Centrum práva, technologií a digitalizace, které vede doktor Kučera. Je současně partnerem u nás v Dentons, přičemž oba tyto ústavy výrazně posouvají akademickou úroveň IT práva v České republice a jsou v úzkém kontaktu s lidmi z praxe.

Co je teď aktuální ve vztahu umělé inteligence a autorského práva?

Největší téma teď je, jakým způsobem má být řešena otázka autorských práv při využívání veřejně dostupného obsahu. V EU máme celkem nově výjimku z autorského práva pro automatizované vytěžování textů a dat. Právě tato výjimka by podle některých mohla být právním základem pro vytěžování a využívání dat k trénování umělé inteligence. Tato právní úprava má ale mnoho mezer a už teď se v praxi ukazuje jako poměrně diskutabilní. Německý soud v Hamburku rozhodl, že společnost LAION, která vytváří datasets pro trénování AI, neporušuje autorská práva, a to právě s ohledem na tuto výjimku pro automatizované vytěžování textů a dat. Nicméně společnost LAION je neziskový subjekt – sama nevyvíjí AI modely, a tudíž se rozhodnutí opíralo o výjimku pro vědecké účely –, který má jiný právní režim. Soud v odůvodnění poskytl i svůj právní názor na řadu

Štěpánka Havliková je rovněž spoluautorkou podcastové série AI:CAST o nové regulaci umělé inteligence vydané ve spolupráci s Úřadem vlády ČR.

otázek vztahujících se i k obecné výjimce. Byly již zahájeny další obdobné spory v různých státech EU. Nedávno byla dokonce podána i první předběžná otázka k Evropskému soudnímu dvoru.

Co je na aktuálním nastavení diskutabilního?

Nejspornější a nejčastěji kritizovaný prvek současné úpravy spočívá v tom, že výjimka z autorskoprávní ochrany se neuplatní, pokud autor opt-outuje z jejího režimu. Jinými slovy může dát najevo strojově čitelnými prostředky, že si nepřejí, aby jeho dílo bylo použito k trénování umělé inteligence. Problém je ale v tom, že právní úprava nestanoví, jak přesně má takový strojově čitelný opt-out vypadat. Je velmi těžké najít standard, který by umožnil sjednocenou a spolehlivou strojovou čitelnost v rámci celé Evropy. Evropská komise nedávno vyhlásila tendr na studii, která má zkoumat možnost budoucího centrálního registru těchto opt-outů jednotlivých autorů. Nicméně tato úprava umožňuje pouze to, že autoři mohou jednoznačně říct, že nechtějí, aby byl jejich obsah

Akademická sféra je stále trochu vzdálená od komerční. Je to i logické, ale je i škoda, že se tyto dva světy více nepotkávají.

využit k trénování umělé inteligence. Podle mě je škoda, že není snaha najít spíše prostředky, které by usnadnily případnou dohodu mezi autory a společnostmi vyvíjejícími umělou inteligenci, aby benefit byl na obou stranách.

Jak by taková spolupráce mohla vypadat?

Tvůrci by mohli jednoduchým způsobem získávat autorské odměny, zatímco AI společnosti by mohly ve větší míře využívat kvalitní autorský obsah pro trénování svých modelů. Inovacím se v Evropské unii neubráníme, a pokud chceme budovat kvalitní AI, potřebujeme i kvalitní data. Tento problém přitom nemusí nutně řešit nová regulace, existuje prostor pro praktická řešení. Stále častěji dochází k uzavírání licenčních dohod mezi velkými mediálními domy a technologickými společnostmi. Například minulý týden byla oznámena dohoda mezi New York Times a společností Amazon. Problém však je, že podobné dohody jsou zatím výsadou spíše větších hráčů. Objevují se i alternativní platformy s ambicí propojovat menší tvůrce s AI společnostmi, ale jejich dosah je zatím omezený. V akademické sféře se proto stále častěji diskutuje o tom, že možným budoucím řešením by mohla být kolektivní správa práv vykonávaná jménem autorů.

Ještě k výjimce z využívání dat umělou inteligencí pro vědecké účely. Je možné ho odlišit od užití komerčního?

Ano, legislativa je rozlišuje, avšak není úplně uzpůsobena rozsáhlému využití na poli trénování umělé inteligence. Problém spočívá i v tom, jak jsou vědecké účely v současné právní úpravě vymezeny. Objevují se také názory, že je to

Podle mě je škoda, že tu není snaha najít dohodu mezi autory děl a AI společnostmi. Benefit by mohl být na obou stranách.

diskriminační a není důvod, proč by měl být soukromý výzkum vyloučen.

Domníváte se, že by umělé inteligenci mohla být v budoucnu přiznána právní osobnost?

Je to poměrně futuristická představa. Debatovat by o tom asi šlo za situace, kdy umělá inteligence dosáhne takové nezávislosti a inteligence, že bude srovnatelná s člověkem. Je zajímavé sledovat, jak se vyvíjejí testy zkoumající, zda je schopná přemýšlet jako člověk. V tuto chvíli je třeba schopná uspět v Turingově testu, který toto zkoumal v 50. letech 20. století. Je tedy již lehce zastaralý. Ale s modernějšími testy si zatím neporadí. Nyní se hojně hovoří o tom, že vývoj bude směřovat k takzvané Agentic AI, což bude umělá inteligence, která bude přímo schopna realizovat úkony. Již dnes některé společnosti začínají podobné nástroje nabízet na trhu. Pravděpodobně tedy uvidíme čím dál větší autonomii systémů umělé inteligence. Otázka přiznání právní osobnosti bude vždy hlavně hodnotová a já zastávám názor, že by to možné být nemělo. ■